

Landbouw en natuur pakken samen door

1. De kracht van samenwerken

In 2020 werd in Gelderland de start gemaakt met een ongebruikelijke samenwerking, tussen landbouw en natuur, grondeigenaren en ngo's, overheden, stichtingen en verenigingen, tussen belangen die soms tegenstrijdig leken. Het Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland was geboren.

Met de 27 partners zijn tientallen projecten uitgevoerd, waaraan honderden boeren hebben deelgenomen. Honderden bedrijfsnatuurplannen werden opgesteld, de vele bijeenkomsten telden jaarlijks duizenden deelnemers. Elk jaar zijn tientallen kilometers aan akkerranden en hagen toegevoegd aan het landschap en agroforestry heeft een serieuze plek gekregen in de provincie en de bedrijfsvoering. Natuurinclusieve landbouw (NIL) is een perspectiefvolle richting gebleken waar energie op zit zowel bij de boeren als in de brede samenleving. Door de huidige samenwerking is het onderlinge vertrouwen tussen de partijen gegroeid, is kennis ontwikkeld en in de praktijk getoetst en zijn kansrijke gezamenlijke perspectieven ontstaan.

Het werk is echter niet af, het is net begonnen. De uitdaging, genoemd in het oorspronkelijke actieplan: “voedselproductie met herstel van biodiversiteit, landschappen en kringlopen”, vraagt om een lange adem.

In de afgelopen periode is een stevig fundament gelegd van kennis, kunde en samenwerkingsrelaties. Een fundament waarmee natuurinclusieve landbouw zich in Gelderland verder kan ontwikkelen, zowel in de diepte als in de breedte. Samenwerking is hierbij cruciaal, want het vraagt om meer dan alleen aanpassingen op een bedrijf. Het vraagt om veranderingen in ons gehele systeem van productie en consumptie, zowel van voedsel als van (andere) maatschappelijke diensten, met bijbehorende waardering.

De samenwerkende partijen zien een voortzetting en vernieuwde brede samenwerking als grote kans om de opgedane kennis en ervaring breed te delen, innovatie te stimuleren, elkaars capaciteiten en kennis beter te benutten en beschikbare budgetten effectief te besteden. Hiermee kan natuurinclusieve landbouw niet alleen bijdragen aan herstel van biodiversiteit en natuur, maar ook aan bijvoorbeeld waterkwaliteit en andere maatschappelijke opgaven.

2. Gezamenlijke visie en ambitie

Visie

We zien een toekomst waarin natuur, landschap en mens in balans samenleven. Dit vraagt om een andere inrichting van onze samenleving, om de uitdagingen aan te kunnen waar we samen voor staan. Een natuurinclusieve inrichting van Nederland kan een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van maatschappelijke doelen, zoals klimaatmitigatie en -adaptatie, (drink)waterkwaliteit, biodiversiteitsherstel, een gezonde leefomgeving en een betere relatie tussen landbouw, natuur en samenleving.

Natuurinclusieve landbouw is een belangrijke bouwsteen van zo'n natuurinclusieve samenleving¹. Een bouwsteen waar energie op zit. Niet alleen bij natuurorganisaties en

¹ [Rapport PBL en WUR; Natuurverkenning 2050 – Scenario Natuurinclusief](#)

boeren, maar ook bij overheden, bedrijfsadviseurs, afnemers en leveranciers, dienstverleners en burgers. Die energie willen we optimaal inzetten om door te pakken. We sturen in Gelderland naar een maatschappelijk breed gedragen landbouw, die produceert binnen de ecologische draagkracht van de omgeving. Waarin boeren worden beloond voor hun inspanningen. Door nieuwe verdienmodellen is het aantrekkelijk om natuurinclusief agrarisch ondernemer te zijn. Kringlopen zijn zodanig regionaal gesloten, dat de kwaliteit van bodem, water en lucht goed is. Landbouwgronden hebben een gezonde bodem, rijk aan organische stof en vol bodemleven.

We hebben aantrekkelijke, vitale en gevarieerde streekeigen landschappen. In een context waarin alle functies in het buitengebied “natuurpositief” moeten zijn, is ook de biodiversiteit op boerenland toegenomen en we zien volop insecten, bloeiende kruiden en boerenlandvogels. Boeren in Gelderland dragen via de bedrijfsvoering op een betekenisvolle manier bij aan een oplossing voor maatschappelijke vraagstukken en de continuïteit van de agrarische sector.

Ambitie

Door de stimulerende, faciliterende en aanjagende rol van de samenwerkende partijen vindt er in Gelderland een brede uitrol plaats van NIL. Een snel groter wordende groep boeren toont interesse in en zet eerste stappen naar NIL, maar loopt aan tegen vragen en belemmeringen. Het vinden van de juiste kennis en ondersteuning en de juiste materialen of gereedschappen is een uitdaging. Die grote groep kunnen en willen we verder helpen met behulp van de reeds opgedane kennis, netwerken en gemaakte plannen. Dit vraagt tegelijk ook om een omgeving en samenleving die dit ziet, ondersteunt, faciliteert en waardeert. We dragen bij aan die maatschappelijke omgeving, waarin Gelderse boeren gestimuleerd, ondersteund en breed gewaardeerd worden om natuurinclusief te ondernemen en zo optimaal bijdragen kunnen leveren aan de oplossing van vraagstukken rond stikstof, bodem, biodiversiteit, water en klimaat.

Hierbij denken we aan burgers die zich inzetten voor deze ontwikkeling, adviseurs en erfbetreders die de verandering kunnen aanjagen en inspireren met specifieke en innovatieve kennis. Alsook aan gebiedspartijen die hun beleid en activiteiten afstemmen op deze ontwikkeling, en aan een overheid die meedenkt, veranderingen faciliteert en ondersteunt middels relevante regelingen en subsidies.

Op deze manier werken we aan een toekomstbestendige landbouw, die perspectief biedt aan de jonge generaties, die bijdraagt aan de balans van natuur, landschap en mens en die ondersteund wordt door adequaat faciliterend beleid.

3. Inzichten en ervaringen uit fase 1

In fase 1 hebben de samenwerkingspartners de afgelopen zes jaar belangrijke stappen gezet. Er is kennis ontwikkeld en gewerkt aan verdienmodellen, er zijn veel bedrijfsnatuurplannen opgesteld en praktijkprojecten uitgevoerd. En er is gewerkt aan onderling begrip, vertrouwen en ruimte voor gesprek. Daarmee is de basis gelegd voor een stevige uitrol en opschaling.

We zien veel initiatieven die graag willen groeien en plannen die klaarliggen, die een zetje nodig hebben om verder te komen. In fase 2 willen we de energie benutten die in die initiatieven aanwezig is. Bij boeren, natuurorganisaties en overheden, maar ook bij bedrijfsadviseurs, marktpartijen, dienstverleners en burgers. Geen aandacht geven aan activiteiten waarvan niemand zich eigenaar voelt, maar kennis, middelen en menskracht toevoegen aan die initiatieven die het nodig hebben om hun potentiële impact te realiseren. Die impact helpt het vliegwiel verder op gang en inspireert ook anderen om aan de slag te gaan met natuurinclusieve activiteiten.

Resultaten fase 1.0

In de eerste vier jaar zijn in het kader van het uitvoeringsprogramma natuurinclusieve landbouw Gelderland veel praktijkresultaten geboekt, o.a.:

- > 50 km hagen
- > 100 km bloemrijke akkerrand
- > 120 ha voedselbos
- > 280 ha agroforestry
- 550 Bedrijfsnatuurplannen
- 50 ha biodivers akkermozaïek (BAM)

De Duurzame Monitor Gelderland is opgezet om Gelderse boeren te belonen voor hun NIL-inspanningen, het Agroforestry Netwerk Gelderland is opgestart, na een succesvol experiment wordt bokashi opgenomen in de beheer-pakketten.

“Kennis in en door de Praktijk” leverde waardevolle inzichten over het gebruik van de ecoploeg, compostthee en het voeren van kruiden. De gemeente Ede heeft in haar pachtbeleid natuurinclusieve voorwaarden vastgelegd.

Met inmiddels ruim 650 nieuwsbrief-abonnees, 3400 LinkedIn volgers, 6600 unieke websitebezoekers en jaarlijks duizenden deelnemers aan praktijkbijeenkomsten draagt het Platform bij aan de verspreiding van kennis en de zichtbaarheid van de Gelderse inspanningen, tot ver buiten de provincie.

Op basis van de ervaringen in fase 1 verwachten we dat bij deze opschaling een belangrijke rol is weggelegd voor een aanpak op gebiedsniveau:

- Specifieke gebiedsgerichte maatregelen sluiten beter aan bij de doelen per gebied. Het bijbehorende maatwerk motiveert meer boeren om in beweging te komen (wat heb jij nodig om in jouw situatie stappen te ondernemen).
- Projecten kunnen per gebied worden gebundeld, zodat meer impact gemaakt wordt.
- We werken van onderop, te beginnen in gebieden waar de energie al zit om gezamenlijk dingen op - en aan - te pakken.

4. Doelen van het programma

Voor fase 2 stellen we onszelf, mede op basis van de evaluatie en de gesprekken met partners, dan ook vijf hoofdoelen:

A. Uitvoeringsgericht opschalen

In het uitvoeringsprogramma NIL-fase 1.0 is veel geleerd. Voor veel onderdelen weten we nu wat goed en minder goed werkt. In de volgende fase willen we de ontwikkelde en opgedane kennis verder in uitvoering zetten.

Enkele voorbeelden:

- Het implementeren van de honderden opgestelde bedrijfsnatuurplannen kan worden uitgerold (Collectieven/SLG/VNC)
- De toepassing van het BAM (biodivers akkermozaïek) concept kan worden uitgebreid in Rivierenland en worden overgeheveld naar de andere regio's (Collectieven)
- Het gebruik van bokashi kan worden opgeschaald, mede door de plek die het in de beheerpakketten heeft gekregen.
- De ervaringen met gebiedsplannen/gebiedsaanpak (Gebiedscoöperatie Zuidelijke IJsselvallei/gemeenten Veluwe/ Fruitmotor) kunnen worden overgenomen in andere regio's.
- De ervaringen met monitoring natuurinclusieve landbouw (WLR/de Marke) kunnen worden opgeschaald om een nog beter beeld te krijgen van de impact van de NIL-inspanningen op de kwaliteit van bodem, water en biodiversiteit.

Ook wordt actief de aansluiting gezocht bij bestaande programma's en processen die buiten het uitvoeringsprogramma zijn gestart, bijv. een koppeling met Aanvalsplan Landschap, afspraken met Waterschappen over natuurvriendelijke oevers, DAW, Boerenperspectief, de veldcoördinatoren van de Collectieven, etc.

Hierbij houden we oog voor de diversiteit en ruimte voor een verschillende aanpak. Zo dragen we ook bij aan de invulling van de specifieke opgaven die gelden voor de diverse gebieden binnen de provincie.

Te betrekken stakeholders/subdoelgroepen

- Verpachters/verhuurders van grond
- Gemeentes
- Waterschappen
- Agrarische collectieven
- Natuurorganisaties

Resultaten

- Er vindt een opschaling plaats van de activiteiten uit fase 1.0 die succesvol waren of als kansrijk beoordeeld werden, en van de activiteiten die elders zijn ontwikkeld met dezelfde beoordeling.
- Door de activiteiten te koppelen aan bestaande programma's en processen leveren we een bijdrage aan het succes daarvan en realiseren we een versnelling en een grotere impact t.o.v. een "stand-alone" benadering.
- Als sprake is van een bewezen werkwijze, maar toch de uitvoering stopt doordat de benodigde randvoorwaarden niet ingevuld worden, wordt dit inzichtelijk gemaakt en

een inspanning geleverd om bij te sturen, zodat het alsnog goed uitgevoerd kan worden.

B. Omgeving ondersteunend maken aan NIL-ontwikkeling op bedrijven en in gebieden (“enabling environment”)

Natuurinclusieve landbouw ontwikkelt zich niet in isolatie maar is sterk verbonden met de bredere agrarische sector van financiers, loonwerkers, bedrijfsadviseurs, etc. Maar eveneens met gemeentelijk beleid en draagvlak en ondersteuning vanuit de maatschappij/inwoners. We zien het als cruciaal dat deze omgeving meebeweegt en faciliteert, zodat natuurinclusieve landbouw makkelijker en interessanter wordt op het boerenerf en meer ruimte krijgt in de producten en diensten van de ketenpartijen.

We zorgen voor een omgeving die boeren in hun kracht zet, ze ondersteunt, faciliteert en kansen biedt om natuurinclusieve landbouw op te pakken, verder te ontwikkelen en succesvol te laten zijn voor zowel boer als omgeving. Niet alleen voor boeren, maar ook voor wat betreft erfbetreders zoeken we actief de aansluiting bij degenen waar al energie en vernieuwende kennis zit. We beschouwen hen als de “mogelijkmakers”. Samen brengen we de beweging verder op gang, met kleine en grote stappen, in de goede richting.

Te betrekken stakeholders/subdoelgroepen

- Bedrijfsadviseurs (zie toelichting doelgroepen)
- Loonwerkers
- Verpachters/verhuurders van grond
- Gemeentes
- Afnemers en leveranciers
- Inwoners/consumenten

Resultaten

- Adviseurs zijn in staat om te adviseren op basis van NIL-aanpak, hier komen specifieke modules en trajecten voor zodat dit geen uitzonderingen zijn maar één van de standards wordt.
- Loonwerkers beschikken over kennis, ervaring en materiaal om de diensten te verlenen in lijn met NIL.
- Beleid gemeentes is ondersteunend aan natuurinclusieve landbouw en gemeentes hebben toegang tot juiste kennis en ondersteuning.
- Leveranciers en afnemers ontwikkelen producten en diensten die natuurinclusieve landbouw bevorderen.
- Verdienmodellen worden breder uitgewerkt en ook overgenomen door financiële instellingen als basis voor financiering.
- Bewustwording, draagvlak en interesse bij inwoners/consumenten voor natuurinclusieve landbouw en NIL-producten.
- Samenwerking tussen de diverse erfbetreders en afstemming in aanpak is gerealiseerd.

C. Informeren, inspireren en reflecteren

Er is veel interesse voor NIL, maar het vraagt nu nog veel van individuele ondernemers om stappen hierin te zetten. Dit willen we makkelijker maken en het aanbod van zowel

kennis als ondersteuning eenvoudiger maken. Boeren met elkaar in contact brengen, informatiesessies organiseren op lokaal/regionaal niveau, studiegroepen waarin bepaalde zaken specifiek opgepakt worden. Hierbij besteden we bovengemiddeld aandacht aan jonge en nieuwe boeren. Door de aard van deze activiteiten zal een groot deel ervan uitgevoerd worden door het programmateam.

- We gaan de zichtbaarheid van natuurinclusieve landbouw verder vergroten en successen delen, ook buiten de projectdeelnemers. Uit de interne en externe evaluaties blijkt dat er veel gebeurt en veel wordt bereikt. Dit gaan we sterker uitdragen en zo de relevantie van natuurinclusieve landbouw ook voor erfbetreders, leveranciers, etc. beter inzichtelijk maken.
- Beschikbare kennis gaan we nog actiever verspreiden. De grote middengroep heeft vaak extra informatie nodig om “verleid” te worden. We steken daar dus nog meer energie in dan in het lopende uitvoeringsprogramma. Hierbij zoeken we ook naar de voorbeelden uit de directe omgeving van de doelgroep, die herkenbare en haalbare stappen gezet hebben.
- Niet alleen “zenden”, nadrukkelijk gaan we nu actiever het tweerichtingsverkeer organiseren, zicht houden op de vragen en behoeften (boeren laten aangeven wat ze nodig hebben) en deze nemen we mee in welke kennis we aanbieden en welke activiteiten we organiseren.

Te betrekken stakeholders/subdoelgroepen

- Primaire doelgroep: de grote middengroep die graag stappen wil zetten (zie toelichting doelgroepen), maar dat nog niet of nauwelijks gedaan heeft
- Secundair: de omgeving van natuurinclusieve landbouw (gemeentes, erfbetreders, etc.)

Resultaten

- natuurinclusieve landbouw is zichtbaar, vindbaar en aantrekkelijk als optie voor de gangbare boer (primaire doelgroep).
- Per gebied zijn “voorbeeldbedrijven” geïdentificeerd met laagdrempelige activiteiten/resultaten, die voor anderen ook haalbaar zijn.
- De secundaire doelgroep gaat actief de boer op met kennis en ervaring van NIL.
- natuurinclusieve landbouw sluit door tweerichtingsverkeer beter aan op de praktijk en de middengroep herkent zich en is actief betrokken in de doorontwikkeling.
- Het *lerende netwerk* is gecontinueerd en uitgebouwd.

D. Kennisontwikkeling en -deling t.a.v. natuurinclusieve landbouw in de praktijk

Er is veel ervaring opgedaan en kennis ontwikkeld de afgelopen jaren, maar de behoefte om door te ontwikkelen is nog groot. Als platform willen we het vliegwiel blijven om deze gewenste innovatie aan te blijven jagen en te zorgen dat natuurinclusieve landbouw in Gelderland een koploper blijft in de ontwikkeling. We willen ruimte bieden aan ondernemers om hierin nieuwe stappen te zetten maar ook om lopende projecten tot wasdom te brengen. We geven daarbij extra aandacht aan:

- Het uitvoeren van praktijkprojecten met boeren, bedrijfsleven, natuurorganisaties, ngo's, gemeentes en andere overheden.

- Het actief betrekken van onderwijsinstellingen, zodat bestaande en nieuwe kennis rond natuurinclusieve landbouw een vastere plek krijgt in opleidingen aan het middelbaar en hoger beroepsonderwijs.
- Het aanhaken van nieuwe inspiratiebedrijven die dicht bij de geïnteresseerde bedrijven staan.

Te betrekken stakeholders/subdoelgroepen

- Onderwijsinstellingen
- Kennisinstituten
- Verpachters/verhuurders van grond
- Studiegroepen
- Samenwerkingsverbanden natuurinclusieve landbouw en omgeving

Resultaten

- Relevante praktijk-trajecten uit fase 1 verdiept en breder uitgerold.
- Nieuwe praktijk-trajecten opgestart op basis van geïdentificeerde uitdagingen en kansen.
- Uitrol van natuurinclusieve landbouw in de diverse gebiedsgerichte programma's en processen.
- Intensieve interactie tussen praktijkboeren en onderwijsinstellingen
- Praktijkonderwijsinstellingen worden meegenomen in de ontwikkelingen.
- Ontwikkeling van economische en ecologische concepten die bijdragen aan draagvlak, resultaat en impact van NIL.

E. Monitoren van voortgang en impact natuurinclusieve landbouw in Gelderland

Tenslotte heeft de evaluatie van fase 1 geleerd dat er behoefte is om meer te investeren in inzicht in de ontwikkeling van natuurinclusieve landbouw in Gelderland: welke maatregelen worden op welke schaal genomen door hoeveel bedrijven, en wat is de impact van die maatregelen op de gewenste ontwikkelingen? Ook blijkt er een behoefte om meer te investeren in het leren *leren*: hoe zorgen we ervoor dat de geleerde lessen uit fiches optimaal ingezet kunnen worden en dat we deze bij de juiste bedrijven en juiste omgevingen onder de aandacht brengen? En welke wijze van kennisverspreiding is voor welke doelgroep het meest relevant en/of effectief? Op dit vlak zien we goede samenwerkingskansen met onderwijs- en kennisinstellingen.

natuurinclusieve landbouw is een breed begrip en de effecten van natuurinclusieve landbouw op de omgeving zijn door veel factoren vaak moeilijk in kaart te brengen. Hoe kunnen we dit echter wel in beeld krijgen en op termijn ook adequate sturingsinformatie ophalen? Hier willen we samen met andere partijen en instellingen aan werken om zo relevante sturingsinformatie voor boeren, overheden, onderwijsinstellingen en natuurorganisaties beschikbaar te maken. Daarbij gaat het om monitoring van zowel kwantitatieve doelen alsook kwalitatieve prestaties.

Te betrekken stakeholders/subdoelgroepen

- Overheden
- Boeren
- Verpachters/verhuurders van grond
- Natuurorganisaties

- Onderwijs/kennisinstellingen

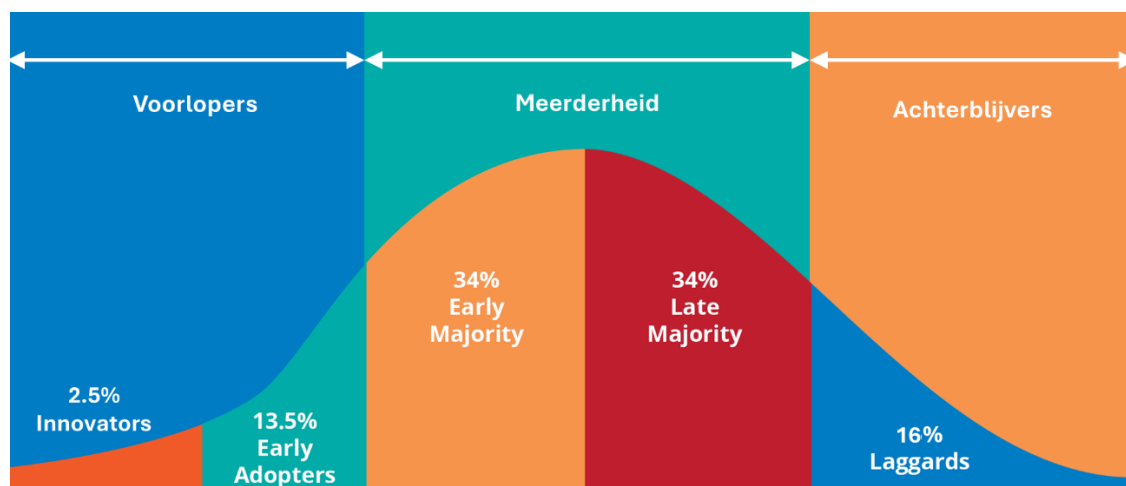
Resultaten

- Inzicht in ontwikkelingen omvang NIL.
- Inzicht in impact natuurinclusieve landbouw op ecologie, economie en brede welvaart.
- Actuele sturingsinformatie voor overheden, boeren en organisaties om aanpak en methodes tijdig bij te sturen.
- Overzicht beschikbaar van best practices.
- Inzicht in de kwalitatieve prestaties, bijv. een jaar na afloop van een project:
 - hoe staan de ondernemers nu tegenover NIL
 - welke maatregelen worden nog steeds toegepast en welke niet
 - wat de redenen zijn om dit te doen of de belemmeringen om het niet te doen
 - wat is er nodig om het voort te zetten of uit te breiden

Voor de uitvoering van deze activiteiten kan geen gebruik worden gemaakt van de regeling *Uitvoeringsprogramma natuurinclusieve landbouw Gelderland fase II*. Financiering van deze activiteiten lopen via een afzonderlijk begrotingssubsidie, waarbinnen specifieke opdrachten kunnen worden verstrekt aan partijen om invulling te geven aan deze doelen.

5. Doelgroep en stakeholders

Onder de bovengenoemde doelen hebben we diverse stakeholders/actoren benoemd. We volgen hierbij het adoptiemodel van Rogers (zie afbeelding hieronder). Daarin worden vijf groepen onderscheiden die een nieuw idee accepteren in verschillende stadia: innovatoren, vroege volgers, vroege meerderheid, late meerderheid en achterblijvers. Voor het gemak hebben wij de indeling vereenvoudigd tot drie groepen: voorlopers, meerderheid en achterblijvers. In fase 1.0 is veel aandacht gegaan naar de voorlopers om hiermee een stabiele basis te creëren voor natuurinclusieve landbouw in Gelderland, maar ook omdat hier veel kennis en ervaring zit die relevant is voor andere bedrijven.

Voor fase 2.0 verliezen we de voorlopers zeker niet uit het zicht, maar willen we de schijnwerpers zetten op de meerderheid, met name de vroege helft daarvan. Oftewel de groep die interesse en animo heeft om met natuurinclusieve landbouw aan de slag te gaan of hierin de eerste stappen al gezet heeft, de groep waar al energie zit. De ervaring leert dat

die energie vanzelf overspringt op de latere helft van de meerderheid. De achterblijvers geven we geen aandacht.

Door de schijnwerpers op deze groep te zetten is er:

- a) Een grote groep met geïnteresseerde en gemotiveerde partijen/ondernemers;
- b) Energie bij de betrokken partijen om aan de slag te gaan met NIL;
- c) Kennis bij voorlopers die gedeeld kan worden met de meerderheid;
- d) Spin-off naar ondernemers uit de late helft van de meerderheid die door de vroege helft mogelijk toch geïnteresseerd raken (aanneمة is dat achterblijvers alleen door lokale voorbeelden van mening veranderen).

De *hoofddoelgroep* van het programma is de grote groep boeren die interesse hebben of eerste stappen (willen) zetten richting NIL. We kiezen ervoor om daar te werken waar energie zit bij zowel boeren als de omgeving. Die plekken zijn er namelijk ruim voldoende en daar verwachten we de meeste meters te kunnen maken in de komende 4 jaar.

We gaan hierbij uit van boeren die *grondgebruiker* zijn, ongeacht wie de grond in eigendom heeft. Het gaat er in het programma dus niet om of een bedrijf per definitie “natuurinclusief is”, maar of de ondernemer natuurinclusieve activiteiten toepast op de grond die hij gebruikt.

Overigens wordt voor onderdeel D (kennisontwikkeling) – net als in de 1^e fase – gewerkt met de voorlopers binnen de ondernemers.

Als stakeholders en subdoelgroepen definiëren we de grote groep partijen, die direct of indirect op verschillende manieren betrokken is bij de bedrijfsvoering van de hoofddoelgroep:

- Bedrijfsadviseurs (toeleveranciers, banken, accountants, etc.)
- Loonwerkers
- Onderwijsinstellingen MBO/HBO
- Verpachters/verhuurders van grond
- Afnemers en leveranciers
- Provincie/landelijke overheid
- Gemeentes
- Waterschappen
- Burgers als consument, voor maatschappelijk draagvlak en als vrijwilliger (ze zijn geen doelgroep voor de informatie vanuit het uitvoeringsprogramma, maar we ondersteunen boeren wel om burgers te kunnen bereiken).

Voor al deze doelgroepen geldt zoals gezegd dat we uitgaan van de positieve energie die daar aanwezig is. We werken met partijen die niet overtuigd hoeven te worden, maar die door gezamenlijk resultaat te laten zien anderen gaan overtuigen.

6. Partners en supporters

We maken onderscheid tussen enerzijds:

- Partners: partijen die zich committeren aan het toekomstbeeld, de doelen van het programma en trekkers zijn om deze te realiseren. Zij ondertekenen gezamenlijk de samenwerkingsovereenkomst en committeren zich ook aan een concrete bijdrage aan de doelen. Vooraf worden heldere criteria vastgelegd, waaraan een verzoek tot

deelname aan het samenwerkingsverband wordt getoetst. Partners leveren ook hun inbreng in de Stuurgroep. Uit oogpunt van bestuurbaarheid gaan we uit van een beperkt aantal partners, mede omdat partijen ook vanuit een rol als supporter hun bijdrage kunnen leveren.

- Supporters: alle partijen die zich willen verbinden aan de doelen van het Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland fase 2. Dit zullen vaak partijen zijn die betrokken zijn in de uitvoering van projecten, maar dit is niet noodzakelijk het geval. Supporters dragen aan het zichtbaar maken van de brede beweging en het brede draagvlak bij overheden, branche-organisaties, ketenpartijen, NGO's en andere geïnteresseerden, ongeacht of ze subsidie aanvragen in het kader van het Uitvoeringsprogramma natuurinclusieve landbouw Gelderland fase 2. Inhoudelijke bijdragen van supporters worden niet vooraf verplicht gesteld, dus ze zijn minder afrekenbaar.

Deelnemende organisaties, stakeholders, partners en supporters zijn omschrijvingen van rollen die partijen kunnen hebben. Organisaties, bedrijven en instanties kunnen meerdere rollen tegelijk hebben. In principe worden commerciële partijen geen partner in de samenwerking, maar kunnen wel supporter en/of projectdeelnemer zijn om het draagvlak en de slaagkansen te vergroten.

We richten het programma zodanig in dat er enerzijds een goede balans is tussen draagvlak en bestuurbaarheid en anderzijds tussen doelgroepen en geografische verdeling. Dat betekent praktisch dat een aantal (sub)doelgroepen "getrapt" betrokken kan zijn: één organisatie, die als vertegenwoordiger functioneert namens de subdoelgroep. Dit gaan we ook faciliteren zodat organisaties deze rol eenvoudig en effectief kunnen vervullen. Op basis van de gestelde doelen kan het zijn dat een of meer partijen aanvullend worden benaderd, als de verwachting is dat deze nodig zijn om (een) bepaald(e) doel(en) te halen.